Helyreállítjuk és védjük a vízi élőhelyeket

A vízi élőhelyek közé soroljuk a Duna menti ártér holtágait is, melyek medreit a múltban gyakran lecsapolták, kiszárították s feltöltötték az euro-amerikai nyárfák ültetvényes termesztése céljából. A Duna szabályozási műveleteinek során a folyó mellékágait levválasztották a főágról, minek következtében azokban felgyorsult a hordaléklerakódás és a feltöltődés folyamata. Ez a mellékágak vízáramlásának leállását, és élővilláguk hanyatlását eredményezte.

Csicsói-holtág

Meder-felújítási munkálatok

A vízi élőhelyek a természet pótolhatatlan vízforrásait képezik. Ezért tisztítjuk, átkötjük medreiket, eltávolítjuk belőlük az akadályokat, felújítjuk vizeik áramlását, megjavítjuk duzzasztóikat – azaz helyreállítjuk vízrendszerüket.

Munkálatok előtti állapot

Munkálatok utáni látkép

A hordalékok, bedőlt fák és a fakitermelés maradványanyagainak eltávolításával fellendítjük a mellékágak élővilágát.

Duzzasztó helyreállítása

Működőképes duzzasztókkal szabályozni lehet a vizes élőhelyeken a víz magasságát.

Emberi erővel ásott szakaszok

A leválasztott mellékágakat visszacsatoljuk a főmederhez.

Beáramlás nélküli mellékág medre

Újra elárasztott meder

A vizenyős, mocsaras élőhelyekre a vízzel együtt visszatér nem csupán sok növény, hanem a halak, kétéltűek, vízi madarak, rovarok és emlősök (pl. a vidra, a hód) több faja is.

Barna varangy

Nagy kócsag

Azúrkék légivadász

Gömbkagyló

Fehér tündérrózsa

Lápi póc

A folyómedrekben található akadályok eltávolításával, illetve kiigazításával, valamint a dinamikus vízellátás bevezetésével lehetővé tesszük a halak és más vízi élőlények migrációs mozgását. Egyúttal bebiztosítjuk, hogy az álló, zavaros vizek kitisztuljanak, s újra áramló, fajokban gazdag vizekké váljanak.

Áramlást záró akadály

Meder rekesztő akadályok nélkül

Miért épp a Duna-ágakat kell így kezelni?

Duna-ágak

A Duna egykor egy fonatos és összefüggő ágrendszert hozott létre, ahol nem csak az oldalágak, vizenyős területek és szigetek sokasága alakult ki, hanem a felszín alatti kavicsrétegekben térségünk legnagyobb ivóvíztározója is.
Ma a vízgazdálkodási beavatkozások által módosított ágrendszer már nem képes teljesíteni természetes funkcióit. A dinamikus vízjárás megzavarásával és az ágak vízmennyiségének csökkentésével a talajvízkészletek leapadtak, a vizes élőhelyek pedig hanyatlanak. Víz nélkül nincs élet. Igyekszünk tehát a vizet visszajuttatni a kiszáradt vizes élőhelyekre, minél tovább és minél nagyobb mennyiségben itt visszatartani, hogy ezek az élőhelyek szükség esetén természetes víztározóként szolgálhassanak mindenki számára. Tevékenységünket annak érdekében végezzük, hogy a Duna-ágakban és az alattuk lévő aljzatban ne csak a kellő vízmennyiség, hanem a vízdinamika eredeti állapota is biztosítva legyen. El szeretnénk érni, hogy a Duna-ágak természetes működése és folyamatai helyreálljanak. A vizes élőhelyek szivacsként viselkednek – bőség idején felfogják a vizet, szárazság esetén pedig visszaszivárogtatják azt, így tartván életben a környékbeli tájat. A vizes élőhelyek vízforrást jelentenek az emberek, a növények és az állatok számára is egyaránt.

Tavi molnárpoloska

Tevékenységünkkel elősegítjük:

- a természetes vízszűrés helyreállítását és a szennyező anyagok lebomlását
- az árvizek és a hosszan tartó aszályok kihatásainak enyhítését
- a környék biodiverzitásának növelését (halak, kétéltűek, madarak, növények és egyéb élőlények fajgazdagságának emelésével)
- szebb természeti környezetet kialakítását mindannyiunk számára
- a vízi ökoszisztémák természetes produktivitásának növelését
- a klímaváltozás következményeinek enyhítését

TÖBB VÍZ = TÖBB ÉLET = több növény- és állatfaj = gazdagabb, stabilabb és sokszínűbb élet a Duna menti lakosok számára

Helyreállítjuk és védjük a természetes ártéri erdőket

Az ártéri erdők a folyók, patakok, folyóágak mentén és azokon a területeken találhatók meg, ahol rendszeres áradások során elönti a víz a környéket. A puhafás dunai ártéri erdők az árvizek által leggyakrabban érintett területeken fordulnak elő. Jellemző fajaik a fűzek, valamint a fehér és a fekete nyárfák. A keményfás ártéri erdőkben kocsányos tölgyek, mezei szilek és juharok nőnek. Térségükben az árvizek nem olyan gyakoriak, de a talajvíz szintje viszonylag magas. A természetes, honos ártéri erdők ma a Duna menti ártér területének mindössze 5 – 20 %-át foglalják el.

Honos fűzfaerdő

Nyárfa-ültetvény

Jelenleg a dunai ártéri erdők eredeti kiterjedésének 80 – 95 %-án euro-amerikai nyárfák monokultúrás ültetvényei találhatók. A nemesített nyárfák vékony ágakkal és ritka lombkoronával rendelkeznek, melyekre honos madaraink, mint például a fekete gólya vagy a rétisas, nem tudnak fészket építeni.
Ezeket az ültetvényeket a gyors fakitermelés céljából telepítették. A 20-25 éves vágáskorú fákat leginkább a papíripar számára termesztik. Hiányoznak bennük az idős faegyedek, melyekben fészket tudnának készíteni a harkályfélék vagy más odúlakó madaraink, mint a cinegék vagy a baglyok. Az ültetvényes erdőben a 25 év alatt nem alakulhat ki fajgazdag honos aljnövényzet, amilyen a természetes erdőtársulásokra jellemző. A monokultúrák így nem képeznek vonzó élőhelyet állatvilágunk őshonos fajai számára, nem biztosítanak megfelelő élelmet és búvóhelyet sem. Biodiverzitásuk és ökológiai stabilitásuk nagyon alacsony. Mivel a Duna árterének túlnyomó részén ilyen monokultúrák lettek létrehozva, őshonos fajaink nem találnak a térségben megfelelő élletteret, és számuk olyan mértékben lecsökkent, hogy mára ritkává váltak.

Szürke gém fiókák

Rétisas

Szöveg: S. Halková, P. Littera, K. Tuhárska
Fényképkészítők és források: Ž. Filagová, G. Füri, Z. Fűzfa, S. Halková, Kudich and Zsirmon, L. Leváková, M. Vicianová, B. Molnár, K. Mravcová és a BROZ archívuma
Grafikai feldolgozás: Z. Hrušková
Példányszám: 500 db

www.broz.sk/DunajskeLuhy

A nyomtatvány a Duna menti ártéri élőhelyek rehabilitációs és kezelési programja
LIFE14 NAT/SK/001306
Duna menti ártér projekt keretén belül jelent meg.

halkova_bulletin_6_10_upravy_ramkov_HU_FINAL.indd 1 11.5.2022 9:10:01

Tarvágás

A nemesített nyárfák monokultúrás termesztése a Duna menti ártérben nagy kiterjedésű tarvágásos erdőgazdálkodással jár, melynek során az adott terület teljes faanyaga kitermelésre kerül. Ez által hatalmas csupasz terek keletkeznek, amelyeket nagyon gyorsan elfoglalják az özönnövények, mint például az aranyvesző, a sötétlila őszirózsa vagy a kőrislevelű juhar és a mirigyes bálványfa. Az ártéri erdők élőhely-rehabilitálását többféleképpen végezzük. Természetbarát erdőgazdálkodást folytatunk: főként kisüzemi fakitermelést vagy szelektív szálalóvágást alkalmazunk, melynek során a faállományból előre kiválasztott néhány fát szálanként vágjuk ki. Ez úton az erdő szerkezetében nem áll be oly mértékű változás, mint a nagyüzemi kitermelés során. Az idős és korhadó fatörzseket meghagyjuk az erdőben. Támogatjuk a természetes erdőújulást a környező fák sarjai vagy magvaiból fejlődő egyedek útján.

Nyári tölgy a réteken

Sárga gévagomba

Az ártéri erdők honos társulásait telepítjük

Honos fafajokat termesztünk és ültetünk ki, mint a füzek, tölgyek, fehér, fekete vagy szürke nyárfák, hársfák, égerfák, de továbbá eperfákat, alma- és körtefákat is. Tevékenységünkkel a nemesített euro-amerikai nyárfák monokultúráit honos hazai fák vegyes fajú állományaivá alakítjuk át.

Palánták-tölgyek és hársok

Nyári tölgy

Ültetés

Égerfa

Ezekkel a munkamenetekkel megakadályozzuk az özönfajú növények és állatok elterjedését, és élletteret teremtünk eredeti, ma már gyakran ritka fajaink számára.

Helyreállítjuk a lepusztult réteket és legelőket

A rétek és a legelők egykor a környék gyakori tájelemeit képezték. A múltban nagytestű növényevők csapatai legelésztek itt, pl. őstulkok és bölények, melyeket később gazdasági háziállatok váltottak fel. A területgazdálkodás a közelmúltban azonban megváltozott, minek következtében a réteket és a legelőket fokozatosan benövik az özönnövények, illetve a mezőgazdasági termelés céljából szántókká alakítják át őket.

A rétekkel, legelőkkel együtt számtalan ritka növény- (pl. kosborfélék) és állatfajt (pl. lepkék, bogarak, madarak) is elvesztünk. Fennmaradásuk csupán a hagyományos gazdálkodás – a kaszálás és a legeltetés – újra bevezetésével biztosítható.

Magyar szürkemarha

Mezei zsálya és vitézkosbor

A legelőket megfelelő mértékű legeltetéssel állítjuk helyre hagyományos gazdasági állatok segítségével. A kezelt területeken többféle állatot legeltetünk: szürkemarhákat, kecskéket, juhokat, közönséges szarvasmarhákat, lovakat és bivalyokat. A legeltetés visszaszorítja az özönnövények terjeszkedését, s elősegíti a ritka növényfajok sarjadását, felújítja a gyepek természetes jellegét.

Rendszeres kaszálással elérjük, hogy a rétek ismét rétekké váljanak, tele ritka virág- és állatfajokkal. A kaszálás ütemezve és mozaikokban történik, mindez a földön fészkelő madarak költési időszakán kívül. Védett területeken belül fekvő, de korábban szántóvá átalakított réteket újrafüvesítünk.

Kék nünüke

Nappali pávaszem

Hucul lovak

Martilapu

Idős botló fűzfákat kezelünk, fasorokat ültetünk

A botló (vagy botoló) füzek különböző fűzfajokhoz (pl. törékeny fűz, kosárfűz stb.) tartozhatnak. Törzsük felső részében tuskóalakú fejet alkotnak, mely az ágak tüzelőanyag-szerzés céljából történő rendszeres metszésének, és az új hajtások ismételt növesztésének köszönhetően alakul ki.

A „fejekben" kialakuló üregeket különféle bogár- és lepkelárvák, továbbá csigák, nyestek, siklók, denevérek, récék, rozsdafarkúk, vörösbegyek és más ritka állatok lakhatják.

Régebben a botló füzek jelentős tűzifaforrást jelentettek a faluk lakói számára. Ha a fűzeket több éven át nem metszik, különféle bizarr alakokat ölthetnek. Hosszabb idő múlva azonban a törzs a vastag ágak súlya alatt megreped, szétesik, és a fűz elhal. Ezt rendszeres metszéssel igyekszünk megelőzni. Mivel az idős, odvas füzek száma napjainkig erősen lecsökkent, az egykori szokásokhoz hasonlóan füzekből és más fajokból álló új fasorokat igyekszünk telepíteni a Duna menti tájba.

A fasorokat elsősorban mezőgazdasági területeken ültetjük ki utak, vízcsatornák és patakok mentén. Az így telepített fák árnyékot adnak, a biodiverzitás forrásai és fontos esztétikai és tájelemet is képeznek az emberi kultúrtájban.

Fűzfa-metszés

Korhadó botló füzek

Fűzfavirág

Nagy hőscincér

Tövisszúró gébics

Botolatlan fűzfa

Munkát és megélhetést biztosítunk az embereknek

Projektjeinknek köszönhetően nem csak a szakembereknek (pl. természetkutatóknak) adunk munkát, hanem a Duna menti régió falvaiban élő lakosoknak is – traktorosoknak, pásztoroknak, segédmunkásoknak, lovászoknak, gondnokoknak, etetőknek, gyermektábor-vezetőknek, túravezetőknek, erdőmunkásoknak és még sok más beosztású alkalmazottnak.

Tevékenységünk célja nem csak a természet, hanem a helyi közösségek, gazdaság, turizmus fellendítése is. A Duna menti ártér elhanyagolt, határ menti vidékét ismét vonzóvá kívánjuk tenni, mint az emberek, mint a természeti értékek szempontjából.

Tapasztalatainkat megosztjuk, információkat és ismereteket terjesztünk, önkénteseket toborzunk

Tereplátogatásokat, előadásokat, szemináriumokat, találkozókat és megbeszéléseket rendezünk a helyiekkel, gyermektáborokat, önkéntes tevékenységeket szervezünk, és ösztönözzük a helyi lakosokat a hagyományos gazdálkodásmódok használatára.

Céljaink egyike, hogy kellő képen ismertessük tevékenységünk indítékait és fontosságát a természet és a vízkészletek védelme terén, valamint hogy motiváljuk a helyi lakosságot hasonló cselekvésre.

ÉLETET HOZUNK A DUNA MENTI TÁJBA

LIFE14 NAT/SK/001306 Duna menti ártér

halkova_bulletin_6_10_upravy_ramikov_HU_FINAL.indd 2
11.5.2022 9:12:58